

ἐξηφανίσθησαν. Ὅπως δὲ ἀόριστος μοι μένει ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς Σχολῆς, ἡ ἀνάμνησίς της ἀφυπνίζει ἐντός μου καὶ ὡς πένθος διὰ προσφιλεῖ ὑπάρξει ἀποθανοῦσαν χωρὶς νὰ ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς τὸ διατί...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΩΣ ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

« Ἐδέχθην μετὰ τοῦ προσήκοντος σέβας τὴν « παρα τῆς προσκυνητῆς μοι Πανιερότητος κατα τὴν « κ' τοῦ παρελθόντος μηνος σταλθεῖσαν μοι ευχετικήν « τῆς ἀφ' ἧς εὐαγγελισθεὶς πρὸς καταρτισμὸν τοῦ « ὑπ' αὐτῆς ποιαινομένου λαοῦ εὐχαρῶν υπερμετρῶς. « Ἐλυπήθην ὅμως ὄχι ὀλιγώτερον, ἀφ' οὗ εἶδόν ὅτι « ἐκατηγορηθὴν πρὸς αὐτὴν τσουςτον ἀποτομῶς, ἐν « τῇ διαφθεῖρειν δηλ. τοὺς μαθητάς καὶ ἂν το κα- « κὸν ἦν ἀπροσδόκητον καὶ ἄγνωστον τὸ οἰ' οὗ, ἡ « λύπη ἤθελεν ὑπάρξει ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα. Εὐ- « ρέθην λοιπόν, ὡς οὐκ ἠδουλόμην, μεταξὺ οὗο κα- « κῶν ἢ νὰ μὴν ἀποκριθῶ εἰς τὴν προσκυνητὴν μοι « αὐτῆς ἐπιστολήν, καὶ νὰ καταοικασθῶ ὡς παρή- « κος, ἢ ἀποφεύγων τοῦτο νὰ γείνω κατήγορος, πράγ- « μα ἐναντίον καὶ τοῦ χαρακτήρος μου καὶ τοῦ επαγ- « γελματός μου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὖοιν κακοῖν προκειμε- « νοῖν τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον, καὶ ἐπειδὴ ἡ φύσις ἐ- « νέβαλε νόμον ἀμεταδλήτον εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀν- « θρώπου πρὸς υπεράσπισιν τῆς ἰδίας υπάρξεως, πρέ- « πον ἐστὶν νὰ ἀποφύγω τὴν σιωπὴν.

« Ἰάκωβος τὸ ὄνομα (ὅστις ἤδη οἰκεῖ παρ' ὑμῖν) ἀ- « σκητῆς τὸν τρίωνα καὶ πνευματικὸς τὸν ἐπάγγελμα, « ἐφῆσεν εἰς τα ὧδε· ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Ἱρω- « αῶος, τίνας ἐνεκεν ἦλθεν εἰς τα ὧδε, διὰ τὴν Σμύρ- « νην, ἀπεκρίθη, εἰμί, ἐν ᾧ ἔφερε συστατικά γραμ- « ματα πρὸς το μείναι πνευματικὸς, ἐμείνεν ὡς ἐζη- « τει. Ἐγὼ βιασθεὶς ὑπὸ τῶν ἐνταυθα ἐξεφώνησα λο- « γον, καὶ οὗτος ἦν περὶ ἀγάπης, ἐνθα ἦν παρὼν ὁ « Ἅγιος Ἱρῳάδης καὶ αἱ διδασκαλοὶ τῆς πόλεως, ἂν- « ὄρες ὅληα δὴ πεπαιδευμένοι. Ὅποσον ἐφάνθη τοῖς « πᾶσιν ἀρετὸς καὶ ἰσῶς καρποφόρος, εὐχολοὸν εἶναι « νὰ τὸ μαθῇ τις παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης. Μετὰ « μῆνας τρεῖς ἤρξατο οὗτος ὁ σεβάσμιος ἀνὴρ νὰ δι- « ασπέρνην ἐν τῇ πόλει ὅτι, ἐν ἐγὼ ἐξεφώνησα λόγον, « οὐκ ἦν περὶ θείας ἀγάπης, ἦν περὶ σαρκικῆς, του- « τέστι περὶ πορνείας, ὁ ἐστὶ περὶ τοῦ διαφθεῖρειν τοὺς « ἀνθρώπους κατὰ τὰ ἥθη. Ὡστε ἐκατηγόρει ἐκείνον « τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἐκφώνησιν ἐπήγει. Ὅποσον μοῦ « ἤψατο οὗτος ὁ λόγος εὐχολοὸν εἶναι νὰ τὸ μαθῇ τις « παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης· ἂν στοχασθῇ τις βάλ- « λων ἑαυτὸν εἰς τὸν τόπον μου, ἐζήτησα κρίσιν· νὰ « στείλω λέγω τὸν λόγον εἰς τὸν προκάτοχόν τῆς « πρὸς τὴν τούτου ἀνάκρισιν· καὶ τέλος ἐσυγκατάνευ-

« σα νὰ γένη ἡ κρίσις παρὰ τῷ Ἀγίῳ Ἱρῳάδης. Αἱ « μεσιτεῖαι ὅμως τῶν Προεστώτων μὲ ἐμπόδισαν τοῦ « ἐπιχειρήματος. Ἐγὼ διὰ τὴν ἀναχωρῆν τῶν μα- « θημάτων, ἀνεχώρησα ἐντεῦθεν. Φθάσας εἰς τὰ « ὧδε ὁ Ἅγιος Ἱρῳάδης καὶ μαθὼν τὰ τούτου κατορ- « θώματα, ταῦτα ἦσαν πάμπολλα καὶ πολυειδῆ, τὸν « ἐδίωξεν ἐντεῦθεν. Ἀν ἡ φρόνησις τοῦ Ἀγίου Ἱρῳά- « δος ὅν ἐπρὸς ἐλάμβανε τὸ πρᾶγμα, ἤθελεν ἰδῇ τις « θρήνων ἀξία πράγματα!

« Σημειώσεώς ἐστὶν ἀξίον α'. ὅτι οὗτος ὁ σεβάσμιος « ἐξεφώνησε μετὰ ἀναδειατος, ὅτι οὔτε εἶπεν οὔτε « ἐφάνισθη τι κατ' ἐμοῦ· ὅ. ὅτι ἐδέχθη ἀφορισμὸν « παρὰ τοῦ Ἀγίου Ἱρῳάδης πρὸς τὸ μὴ εἰπεῖν τι « κατ' ἐμοῦ, ἐν ᾧ δηλ. ἔφερε τετράδιὰ τινα γραμμένα « ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐμοῦ, ὡς αὐτὸς εἶπεν εἰς τινὰς, καὶ « ἄτινα, ὡς ἐμάθομεν ἐφῆσεν εἰς Κων/πολιν.

« Οὗτος ὁ ἀσκητὴς ἀναχωρῶν ἐντεῦθεν, ἐζήτη- « πλοῖον διὰ οὐδὲν μέρος, ἐμὴ διὰ τὸν Ἀθῶνα διὰ « νὰ ἀποφύγῃ ἰσῶς τὸν θόρυβον τοῦ κόσμου. Ἐπει- « ὅτι ὅμως καὶ ἐντεῦθεν ἀπετύγχανε τὸ σκοποῦ, ἐ- « δίδασθη, ἵνα ἀποπλεύσῃ εἰς Διον, ἐνθα δηλ. ἐγίνω- « σκεν, ὅτι ἦν ἀνὴρ κακῶς ἔχων πρὸς με (ἐκ τοῦ « διότι βέβαια ἐδλεπε τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς πῶς ἐγκα- « ταλίμπανον αὐτὸν καὶ ἤρχοντο εἰς τὴν τῶν Κουδῶ- « νων Σχολήν. Σημείον δὲ τῆς τοιαύτης διαθεσεως τοῦ « ἀνδρός, ὅτι οὐκ ἐπαύσατο ἀπὸ τοῦ οἰαπέμειν ἐπι- « στολας ἀνυπογράφως καὶ κατ' ἐμοῦ καὶ κατὰ τῆς « Σχολῆς).

« Ἐκείθεν ὡς φαίνεται ἀποτυχὼν πλοίου διὰ τὸν « Ἀθῶνα, ἐφῆσεν εἰς Κων/πολιν πρὸς τὸ συρράφαι « κατ' ἐμοῦ ὁράματα. Οὐκ ἐστὶν, ὅστις ἦλθεν ἐκ « τοῦ Ἀθῶνος, καὶ οὐ κατελεξε τούτου τοῦ σεβασμίου « ἀνδρός. Λέγεται ὅτι, πρὶν νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα τῆς « Ἱερωσύνης ἐκτέλει τα τῆς Ἱερωσύνης· ὅτι, δι' α' « ἐστὶν αἰσχρὸν καὶ λέγειν, ἀπείργεται τῆς ἐκτελέ- « σεως τῶν θεῶν μυστηρίων· καὶ τῇ ὄντι οὕτω ποιεῖ « ὅτι ἐξεφώνησεν ἀλλάξαι τὸ φύλλον, ὁ ἐστὶ μετῆρ- « μηνευόμενον, ἀρνήθηναί ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων « ὅτι ὁ Χριστὸς ἐστὶν υἱὸς Θεοῦ καὶ ὁμολογήσει ὅτι « πίστις ἀληθῆς εἶναι ὁ Μωαμετισμός· ὥστε πρὸς « τὸ ἀποφυγεῖν τοὺς ραδδισμοὺς ὑπὸ τῶν πατέρων, « ἐφυγε βριαῶς ἐκ τοῦ Ἀθῶνος· ὅτι, ὅτι... Ἐἰ δὲ « καὶ παρεμπίπτει δισταγμὸς τις εἰς τὰ λεγόμενα, μι- « κρά τις ἐπιστολὴ μετὰ ἀφορισμοῦ πρὸς τοὺς εἰς τὸν « Ἀθῶνα Κοιτολομουσιανοὺς ἤθελε φέρεи τὸ πρᾶγμα ἐ- « πέκεινα ἀποδείξεως. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ ἀκοῆς· τὰ « δὲ δι' ὁράσεώς εἰσιν οὐχ ἥτιον ὀλιγώτερα, χωρὶς ὁ- « μως νὰ ἐκθέσῃ τις τὸ συνεχές τῆς μεταλήψεως καὶ « ἄλλα ὅμοια, ἤθελεν εἰπεῖν ὅτι ἐκφωνεῖτο ἀναφαν- « δὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ τὸ, ὅποιος θέλει νὰ δημοσιευσῇ « τὰ ἁμαρτήματα τοῦ, ἃς ὑπάγῃ εἰς τὸν ἀσκητὴν ὁ « ἐστὶ διὰ πραγμάτων ἀφήρει τὴν ἐξομολόγησιν καὶ « κατεδίωκε τὸ μοναχικὸν τάγμα. Το νὰ κατηγορη- « ται λοιπόν τις ὑπὸ τοιούτου δὲν εἶναι καθαρὸς ἐπαι- « νός· Ὅμοιος τὸν ὁμοῖον φιλεῖ, ἀναγκαιῶς καὶ ἀνό- « μοιος· τὸν ἀνόμοιον μισεῖ. Ταῦτα λοιπόν ἤθελεν « ληφθῇ ὡς ἀπόκρισις εἰς τὸ, ἠκούσαμεν μετὰ πλη- « ροφορίας καὶ ἐδεδαιώθημεν.

« Περὶ δὲ αὐτοῦ τοῦ πράγματος τῆς κατηγορίας
« ἀποκρίνομαι οὐδὲν, διότι οὐκ ἐδιώρισται ὁποία τίς
« ἐστὶν αὕτη ἡ ὑπόθεσις ἢ εἰς τὴν θεῖαν γραφὴν ἀν-
« τίκειται, ἣν ὁμοῦς καὶ δίκαιον πρὶν τῆς ἀποφάσε-
« ὡς νὰ ἐρωτηθῇ καὶ ὁ ἐναγόμενος διὰ νὰ μὴ συ-
« σταθῇ ζυγὸς διὰ μιᾶς μόνης πλάστιγγος. Ἐπρεπε,
« λέγω, νομίζω, νὰ ἐρωτηθῶ, ἂν αὕτη ἡ ὑπόθεσις
« ἐστὶν ἐμῇ β'. νὰ ἀποδειχθῇ ἡ τοιαύτη διὰ τῆς θείας
« γραφῆς, τοῦ κοινοῦ κανόνος, ὅτι ἀντιλέγει εἰς τὴν
« θεῖαν γραφὴν, καὶ τοῦτο ἀποδειχθέντος, ἂν ἐγὼ
« οὐκ ἐπεμπον ταύτην διὰ μελαίνης γραμμῆς εἰς τὸ
« σκότος, ὅθεν δηλ. ἐξηλθεν. Οἶδα γάρ, οἶδα πανιερώ-
« τατε Δέσποτα, ὅτι οὐδὲν ἴδιον ἀνθρώπου ὡς τὸ ἁμαρ-
« τάνειν» ἐὰν γὰρ εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν
« ἐκ τούτου πλανῶμεν (Ἰωάν. ἐπιστ. Ε. κεφ. α.).
« Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα καὶ οὐδὲν ἐν κρυπτῷ. Καὶ
« ἐγὼ γράφων ταῦτα βούλομαι παραστήσαι τῇ κοινῇ
« ἡμῶν Μητρὶ, ἵνα, εἰ μὲν ταύτη δόξει, ἀσκηκώσῃ
« ταῦτα εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, εἰ δὲ μὴ, ἵνα μείνωσιν εἰς
« αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐν σκότεινός ἐκεῖνου ἀξία ὄντα.

« Ἄν ὁ κύριος Ἰάκωβος ἐκινεῖτο ὑπὲρ τῆς θείας
« Γραφῆς, ἐπρεπε μάλιστα νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τῆς Γρα-
« φῆς. Ἐκεῖνη προστάττει εἰς αὐτὸν τὸ, Ἐλεγχον αὐ-
« τὸν μεταξὺ σοῦ καὶ ἐκεῖνου μόνον. Πότε λοιπὸν μοι
« εἶπεν οὗτος ὅτι τὸ δε οὐκ ἐστὶν ὀρθόν; Εἶπε, ναί,
« ἀλλ' ἐν γωνίᾳ ὅτι ἡ κίνησις τῆς Γῆς ἀντίκειται εἰς
« τὴν θεῖαν Γραφὴν· ἀλλ' οὗτος ὁ τρόπος, ἀπαρασί-
« ζει ὁ θεὸς Χρυσόστομος δὲν εἶναι ἀνθρώπινος» ἂν
« γὰρ αἰσθωνται τοιαυτὰ τινος, πράττοντος, ἐκεῖνον
« μὲν οὐδὲ διαλέγονται, αὐτοὶ δὲ καθάπερ γραῖδιὰ τινα
« μεθύοντα ψιθυρίζουσιν ἀλλήλους (ὁμιλ. μδ'). Ἐπει-
« ὅς ἔμοῦς ὁ κύριος Ἰάκωβος ἐνταῦθα προσήψατό μου
« ὡς βλασφημίαν τὴν κίνησιν τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν
« καὶ εἶδω, ὁδὸν πῶς μετὰ τέσους κόπους τῆς θα-
« λάσσης, ἔχει νὰ ἐπακολουθῇ τὰ αὐτὰ καὶ αὐτοῦ.
« Ἄν λεγῶ ἡ κίνησις τῆς Γῆς ἦν ἐναντία εἰς τὴν θεῖαν
« Γραφὴν, ἡ Ἐκκλησία δὲν ἤθελε διαφυλάξῃ ἀκραν
« σιωπὴν εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς Φυσικῆς τοῦ περιφύμμου
« Θεοτόκου, ἐνθα δηλαδὴ δίδεται ἡ κίνησις τῆς Γῆς.
« Ἡ σιωπὴ τοῦ Νομοθέτου περὶ τῆς ἐκτελέσεως πράγ-
« ματός τινός ἐστι συγκατάνευσις περὶ τῆς ἐκεῖνου ἐκ-
« τελέσεως. Καὶ εἰ συγκεχώρηται νὰ ἐκδοθῇ τύποις
« ἡ κίνησις τῆς Γῆς πολλῶ μᾶλλον τὸ νὰ προφέ-
« ρεται διὰ λόγου.

« Ἄλλ' οὐκ ἐστίν, οὐκ ἐστὶ Πανιερώτατέ μοι Δέ-
« σποτα, ἡ κίνησις τῆς Γῆς ἡ κινουσα τοῦτον τὸν
« σεβάσμιον! ὁ φθόνος ἐστὶ τὸ τοῦτο ἐλατήριον· καὶ
« γὰρ πῶς οἶόν τέ ἐστι τὸν διὰ τῶν ἔργων καταπα-
« τούντα τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, διὰ λόγου ψιλοῦ τοῦτο
« ὑπερκασιζέσθαι; καὶ πῶς, ἐκεῖνος ὅστις ἐμπροσθεν
« τῶν ἀνθρώπων ὁμολόγησε ἀρνηθῆναι τὸν Νομοθέ-
« την, ὑπερμαχεῖ ἤδη ὑπὲρ τοῦ νόμου; Φυσικῶς πῶς
« φαίνεται ὅτι πρέπει, ἡ παιδεία νὰ καταδιώκηται ἐν
« τῷ κόσμῳ. Τοῦτο βέβαια ὑπῆρξε τὸ αἰτίον, διὰ τὸ
« ὁποῖον ἐδιώχθησαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος οἱ νῦν περὶ-
« φημοὶ Εὐγένιος καὶ Θεοτόκης, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ Δα-
« νιὴλ ἐν Πάτμῳ ἐκατηγορήθη καὶ διὰ τοῦ τύπου,
« διὰ τὸ ὁποῖον ἐμνηνεύσθη ἡ τοῦ Ἀθωνος Σχολῇ

« καὶ κινεῖται πᾶς λίθος διὰ νὰ μνηνευσθῇ καὶ ἐκεῖνη
« ἡ τοῦ Ἀγίου Ἐφέσου. Διὰ τῆς πίστεως διώκου-
« σί τινες τὴν πίστιν φέροντες ἀνὰ χεῖρας ὕalon ἐπι-
« χρωματισμένην καὶ δίδοντες εἰς τὰς ἀκτῖνας δι' αὐτῆς
« τὴν δίοδον δεικνύουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ προ-
« κείμενα οὐχ' οἷά τέ εἰσι φύσει ἀλλ' οἷα οὗτοι βού-
« λονται.

« Οἱ μαθηταί, εἶπον, πρόσκεινται εἰς πιθανολο-
« γίας· καὶ οὗτοι οἱ πτωχοὶ πλουτοῦσι καιροῦ τοσοῦ-
« τον εἰς τὸ νὰ πρόσκεινται εἰς πιθανολογίας ἀνυπάρ-
« κτους, ὥστε λείπεται αὐτῶν καιρὸς καὶ τῆς προ-
« σηκούσης ἐξετάσεως τῶν ψηλαφωμένων.

« Ἡ παράδοσίς μου ἤδη ἐστίν, εἰ ὁ ἀὴρ σῶμα
« βαρὺ καὶ ἐλαστικόν. Τὸ τοιοῦτον, ἂν δὲν ἀπατῶ-
« μαι δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν θεῖαν γραφὴν, εἰ δὲ καὶ
« ἀντίκειται, ἡ σιωπὴ μόνῃ ἀναντιρρήτως οὐκ ἀντί-
« κεταί.

« Ὁμνυμι Θεόν, Πανιερώτατέ μοι Δέσποτα, τὸν νε-
« φροῦ καὶ καρδίας ἐτάζοντα, ὅτι μεταμεμέλημαι
« τοσοῦτον, διότι ἀπεκρίθην, ὅσον ἂν μετεμελήθην, εἰ
« μὴ τοῦτο ἐποίουν. Ἀντίκειται, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν
« ἀνθρωπίνην φύσιν τὸ ἐκτιθέσθαι ἀνθρώπου ἀδελιότη-
« τας, ὥστε ἵνα μὴ τῷ αὐτῷ λίθῳ προσκρούσῃ δις,
« καθότι οὗτοι δὲν θέλουν μετουσιωθῇ, ἀνάγκη εἶναι νὰ
« ἀναχωρήσω ἐντεῦθεν· καὶ ὅπερ πρὸ ὀλίγου δὲν ἐκ-
« τέλεσα διὰ τὴν δέησιν ἐνός, ὅταν εἶδον τοσαύτην
« κακίαν εἰς τοὺς σεβασμίους, ὥστε νὰ κατηγορῶσι
« καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ, ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς τούτου ἐκ-
« τελέσεως. Ἐγὼ ἐξήτουν τοσοῦτόν τι, τὸ λυτρωθῇ-
« ναι δηλ. ἀνευ κατηγορίας, ἀμελείας, κόπων, μό-
« χθων, ἀγρυπνίας ὀλιγοφαγίας κ.τ.λ. τὸ ἐξήτουν,
« λέγω, ἐν τῷ σὺρανῳ καὶ εὐρον τοῦτο παρὰ τοῖς
« ποσὶ. Ὁ δὲ κύριος Ἰάκωβος ἀγνοεῖ ὅτι ἐξητήθην
« καὶ διὰ γραμμῶν καὶ δι' ἀγγέλου ἔνθα τὰ τοῦ-
« του βέλη διὰ τὴν αἰγίδα τοῦ Διὸς δὲν δύνανται νὰ
« διέλθωσι. Πλὴν δύνανται τις ζῆν, νομίζω, καὶ διὰ
« μόνῃς τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου. Ἐπρεπε λοιπὸν
« νὰ ἐγκαταλείπω αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τὴν Σχολήν, ἀλλ' ἵνα
« μὴ οἱ ἐκ τῶν διαφόρων τόπων συναθροισθέντες μαθη-
« τὰ διασκορηθῶσιν ἵνα μὴ συμβῇ ἐρήμωσις
« τῆς ἐνταῦθα Σχολῆς, δικάϊον ἐστὶν ἀναμεῖναι ἀν-
« τικατάστασιν ἐτέρου διδασκάλου, καὶ ἴσως ἡ φρον-
« τίς αὕτη οὐκ ἐστὶ ξένη τῆς τοῦ Ἀγίου Ἐφέσου.»

Ἡ εἰλικρινὴς ὑπὲρ τῆς Σχολῆς μέριμνα τοῦ Βε-
« νιαμίν ἔσωσε αὐτὴν ἀπὸ ἐντελοῦς μνηνεύσεως ἢ ἀ-
« σσημότητος, οἷα πάντως θὰ ἐπῆρχετο διὰ τῆς ἀπει-
« ληθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀποχωρήσεως. Αἱ ἐνέργειαι τοῦ
« Γεωργίου καὶ τῶν Προεστώτων φαίνεται ὅτι κατέπει-
« σαν αὐτὸν νὰ μὴ προδῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ
« ταύτην. Εἰ καὶ δὲν γινώσκωμεν ἐμπαύτως, εἶναι
« δ' ὁμοῦς πιθανόν, ὅτι ἐπιστολῇ τις πρὸς τὴν Μ. Ἐκ-
« κλησίαν ὑπ' αὐτοῦ ἀπευθυνθεῖσα, μεσολαβοῦντος ἱσως
« ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δωροθέου, μεθ' οὗ ἀμέσως κα-
« τὸπιν βλέπομεν ὅτι εὐρίσκεται εἰς φιλίας σχέσεις (1)

(1) Ἰδε ἐπιστολὴν Βενιαμίν πρὸς Δωροθέον ἐν Βίῳ
Βενιαμίν ὑπὸ Ἀριστείδου σελ. 101 καὶ ἐξ.

ἐπήνεγκε τὴν λήξιν τοῦ ζητήματος, ἀναγκασθέντος⁽¹⁾ ἅμα τοῦ Βενιαμὶν νὰ ἀποστῇ τῆς διδασκαλίας τῆς φιλοσοφίας, ὅπερ μάθημα ἀνέλαβεν ἔκτοτε ὁ Γρηγόριος⁽²⁾.

Ἐπανελθούσης τῆς εἰρήνης ἐν τῇ Σχολῇ ἐξηκολούθησεν ὁ Βενιαμὶν τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐπὶ ἐννέα ὄλα ἐτη μετὰ ταῦτα. Ἡ δρᾶσις αὐτοῦ δὲν περιωρίζετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ ἀπὸ τῆς ἑδρας διδάσκειν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ λαμβάνων ἐν τῇ χειρὶ τὸν κάλαμον κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ τὸ μὲν ἐπραγματεύετο ἐπιστημονικὰ ζητήματα, τὸ δὲ ἡγωνίζετο ὑπὲρ τῆς καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγκαθιδρύσεως τῆς διδασκαλίας τῶν ἐπιστημῶν. Οὕτω λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ πραγματείας τινος δημοσιευθείσης ἐν τῷ ἐν Βέννῃ ἐκδιδομένῳ τότε ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου Γαλιῆ Λογίῳ Ἑρμῇ, ἐν ᾗ ἐλέγετο, ὅτι οἱ ἐν Εὐρώπῃ ἐξεύρου ὄργανα, δι' ὧν ἀπεδείκνυντο πράγματι τὴν βιολύτητα τοῦ θερμογόνου, ἐπιστέλλει εἰς τὸ αὐτὸ περιοδικὸν σοφὴν διατριβήν⁽³⁾ ἐν ᾗ πειρᾶται νάναιρῃσιν τὴν γνώμην ταύτην. Αἱ μελέται αὐτοῦ, μάλιστα εἰς τὸ θερμαντικὸν ἀναφερόμεναι, φαίνεται, ὅτι δὲν ἦσαν ἀνευ σπουδαιότητος· ἀλλὰ μὴ ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας τὰ πειστήρια δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν ἀναγραφεισάν περὶ⁽⁴⁾ εἰδήσιν, ὅτι ὁ Βενιαμὶν ἐφεύρεν ἢ μάλλον πρῶτος ἀνέπτυξε τὴν ὑπόθεσιν αἰθερίου οὐσίας ἐδρευούσης ἐν παντὶ σώματι, πληρούσης πᾶν κενὸν καὶ κινουμένης ἀπαύστως κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν· αὕτη, προστίθεται αὐτόθι, ἐστὶν ἡ πρώτη ἀρχὴ τῶν κυρίων φαινομένων τῆς φύσεως, ὡς τοῦ φωτός, τοῦ ἡλεκτρισμοῦ τοῦ μαγνητισμοῦ τῆς αἰσθήσεως τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς περὶ ἐκυτὰ στρεφῆς τῶν πλανητικῶν σωματίων. Τὴν αἰθερίον ταύτην οὐσίαν ἐκάλεσεν ὁ Βενιαμὶν διὰ τῆς λέξεως Πανταρχήνιον.

Ἐν ἄλλαις πάλιν διατριβαῖς, (ὡς ἔμως δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν)⁽⁵⁾ σχετιζομέναις πρὸς τὴν περιβήτητον ἐκείνην περὶ τῆς Εὐαγγελ. Σχολῆς καὶ τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἔριδα, ἣτις ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν τότε συνετάραξε τὴν Συμριναϊκὴν κοινότητα, ὑπερμαχεῖ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τοῦτ' αὐτὸ νεανικοῦ τῆς γνώμης, ὅτι ἡ μὲν Εὐαγγελ. Σχολὴ δὲν δύναται, ὡς ἔχει, νὰ παράσχωι τὴν προσδοκωμένην τῇ Γένει ὠφέλειαν, ἐτέρᾳ δὲ οἱ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἰδρυθῇ

ἱκανοποιούσα τὰς νέας ἀνάγκας καὶ μὴ περιοριζομένη μόνον εἰς τὰ γραμματικὰ⁽¹⁾.

Ἀπὸ τῆς ἑδρας ἤκουον τοῦ Βενιαμὶν ὀλίγοι, οἱ μαθηταὶ μόνοι, ἀλλ' ἐκεῖνος ἤθελε νὰ εἶναι ἀκουστὸς πᾶσι· ἀνῆρχετο λοιπὸν οὐχὶ σπανίως ἐπὶ ὑψηλοτέρου ὀκρίβαντος, τοῦ ἱεροῦ ἁμῶνος, ὁπόθεν μόνον ἐδύνάτο νὰ πατάσῃ ἀμειλίχως κοινωνικὰ ἔλκη, τὰ ὁποῖα ἡ ἑταστικὴ αὐτοῦ διάνοια διέδλεπε καθ' ἐκάστην διαβιβρώσκονται λεληθότως τὰς σάρκας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βήματος ἐστὼς ἦτο φοβερὸς ὁ Βενιαμὶν· διὰ τῆς νευρώδους αὐτοῦ εὐγλωττίας διὰ τῆς ἀνεπικειοῦς παρρησίας, διὰ τῆς αὐστηρᾶς λογικῆς καὶ τῆς ἀπλῆς γλώσσης παρίστατο εἰς τὰ ὅμματα τοῦ ἐκκλησιασματος ὡς ὑπέρτερόν τι ὃν μὴ γινώσκον δεσμούς, σχέσεις φιλάς, ἀλλὰ μαστιγοῦν τὴν κακίαν ὑφ' οἰανδήποτε μορφήν καὶ ἐν οἰδήποτε τάξει συνήντα αὐτήν. Ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ μάλιστα δὲ τῷ τελευταίῳ ἀνευρεθέντι ἀντικατοπτρίζεται πιστότατα καὶ διὰ ζωηροτάτων χρωμάτων ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῶν χρόνων ἐκείνων.

Ἰδοὺ τίνας ἀμειλίχους ἀληθῶς λόγους ἐπάγεται μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὀξύτητος, περὶ διχονοίας μεταξὺ ἀδελφῶν, τὸν λόγον ποιοῦμενος «Κεφαλαὶ γραιικαὶ! ἀναφωνεῖ δὲν πηγαίνετε τρισάθλιοι νὰ ἀγοράσητε ὀλίγην γνῶσιν ἀπὸ τούτων Ἑβραίους, νὰ ἰδῇτε πῶς μοιράζουσι τὸν πατρικὸν των πλοῦτον; Ἀποθαίνει ὁ πατὴρ μας, μᾶς ἀφήνει 20 πούγγεια κληρονομίαν· εἰμεθα 4 ἀδελφία καὶ δὲν φθάει ὁ νοὺς μας νὰ ἰδῶμεν, τί πρέπει νὰ πάρῃ ὁ καθ' εἰς. Ὅθεν ὑπάγομεν καὶ ἐρωτῶμεν τὸν Καδὴ, τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, τὸν Καραοσμάνογλου, τὴν ὑψηλὴν Πόρταν τί πέφτει εἰς τὸν καθέναν μας ἀπὸ τὰ 20 πούγγεια. Ὡ κεφαλαὶ γραιικαὶ! Καλὰ, λέγει, ἀλλ' ἐγὼ εἰμαι ἀρσενικὸς καὶ ἐκεῖνος θηλυκός, καὶ ἰδοὺ, ὅπου ἐπέσαμεν εἰς ζήτημα μεταφυσικόν. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ σὺ ἐγεννήθης ἀπὸ γυναῖκα, σοὶ λέγω ἐγὼ, ὅτι ἂν ἐκείνη δὲν εἴναι ἄνθρωπος δὲν εἴσαι οὔτε σὺ». Καὶ δὲν ἔχει ὑπ' ὄψει μόνον τὰ ἐνταῦθα γινόμενα· γινώσκει τὴν κατὰστασιν πολλῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων καὶ ταλανίζει πᾶσας διὰ τὴν ἀθλιότητα αὐτῶν. «Τί σὰς φαίνεται, λέγει ἐν τῷ ἐπιλόγῳ, δὲν θέλετε ἀνανήψαι ποτὲ ἀπὸ τὴν τοιαύτην ληθαργίαν; δὲν θέλετε στοχασθῇ ποτε πῶς αὐτὸς ὁ δρόμος, ὅπου περιπατεῖτε, εἶναι δρόμος τοῦ θανάτου; δὲν θέλετε στοχασθῇ ποτε τὸν ἑαυτὸν σας, πῶς εἴσθε ἄνθρωποι ἐπάνω εἰς τὴν γῆν; πῶς εἴσθε ἀπόγονοι ἐκείνων, ὅπου ὑπέταξαν τὴν οἰκουμένην καὶ ἐφάνησαν τόσον ἐνδοξοὶ ἐπὶ τῆς γῆς; καὶ τώρα πρέπει νὰ μᾶς στοχάζωνται τὰ ἄλλα Γένη βάρους τῆς γῆς; Ὅνειδος ἐγεννήθημεν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, μυκτηρισμός καὶ χλευασμός τοῖς κύκλῳ ἡμῶν». Καὶ τί σφάλμα σὰς ἔκαμεν ἡ πατρίς σας καὶ τὴν κατατρέχετε, καὶ ζητεῖτε νὰ τὴν ἐρημώσητε; «Πᾶσα πέλις μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημούται».

(Ἐπεται συνέχεια)

Α. ΜΟΣΧΙΔΗΣ

(1) Παράβαλ. Χρονικ. Πατρ. Ἀκαδ. σελ. 194.

(2) Ἡ ἐκθεσις τοῦ ἐπεισοδ. τούτου ἐξετέθη ὑπὸ πάντων, ὅσοι μέχρι τοῦδε περὶ Βενιαμὶν ἔγραψαν ἐσφαλμένως.

(3) Μὴ ἔχοντες πλήρη τὴν σειρὰν τοῦ Α. Ἐ. ἀγνωσθῶμεν ἂν ἐδημοσιεύθη ἐν αὐτῇ αὕτη, ἣν ἔχομεν μόνον ἐν χειρογράτῳ.

(4) Μεντωρ 1872 σελ. 346. Ὁ γράφων ἐν τούτῳ λέγει μὲν, ὅτι μετέφρασεν ἐκ γαλλικοῦ τινος συγγραμματος, ὅπερ δ' ὁμῶς δὲν ἀναφέρει ρητῶς.

(5) Ἡ γλῶσσα κυρίως τῶν πραγματειῶν τούτων δύο ἢ μᾶλλον τριῶν τὸν ἀριθμὸν, τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς κρύπτεται ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ Γασπάρεως, κωλύει νὰποδώσωμεν τῇ Βενιαμίν.

(1) Παράβαλ. καὶ ἐπιστολὴν αὐτοῦ, πρὸς Πρώτον, ἐν ᾗ προτρέπει, αὐτὸν νὰ φροντίσῃ περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐν Χίφ Ἀθ. Παρίου, οὗ ἕνεκα ἀ π ῆ ν θ ἡ σ ε ν, ὡς λέγει, ἡ ἐκεῖ Σχολή.